

DAVLAT BOSHQARUVI VA STRATEGIK RIVOJLANISH

Karimov Doniyor Dilmurodovich

Annotatsiya: Ushbu maqolada davlat boshqaruvi tizimining zamonaviy yondashuvlari, strategik rivojlanishning nazariy asoslari hamda ularning o‘zaro bog‘liqligi tahlil qilinadi. Tadqiqotda davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishda strategik rejalashtirish, innovatsion boshqaruv va barqaror rivojlanish tamoyillarining o‘rni ochib berilgan. Shuningdek, milliy rivojlanish strategiyalarini amalga oshirishda institutsional islohotlar, raqamli transformatsiya va inson kapitalini rivojlantirish omillariga alohida e‘tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Davlat boshqaruvi, strategik rivojlanish, innovatsion boshqaruv, samaradorlik, milliy strategiya, institutsional islohotlar, raqamli transformatsiya, inson kapitali, barqaror rivojlanish.

Abstract: This article analyzes modern approaches to the public administration system, the theoretical foundations of strategic development, and their interrelationships. The study reveals the role of strategic planning, innovative management, and sustainable development principles in improving the efficiency of public administration. Special attention is also paid to the factors of institutional reforms, digital transformation, and human capital development in the implementation of national development strategies.

Keywords: Public administration, strategic development, innovative management, efficiency, national strategy, institutional reforms, digital transformation, human capital, sustainable development.

Аннотация: В статье анализируются современные подходы к системе государственного управления, теоретические основы стратегического развития и их взаимосвязь. Раскрывается роль стратегического планирования, инновационного менеджмента и принципов устойчивого развития в повышении эффективности государственного управления. Особое внимание уделяется факторам институциональных реформ, цифровой трансформации и развития человеческого капитала в реализации национальных стратегий развития.

Ключевые слова: Государственное управление, стратегическое развитие, инновационный менеджмент, эффективность, национальная стратегия, институциональные реформы, цифровая трансформация, человеческий капитал, устойчивое развитие.

Kirish qism

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish, strategik rivojlanishning ilmiy asoslarini belgilash har bir

mamlakat uchun ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Davlat boshqaruvi jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy barqarorligini ta'minlaydigan muhim mexanizm bo'lib, uning samarali faoliyati mamlakatning uzoq muddatli strategik maqsadlariga erishish kafolatidir. So'nggi yillarda davlat boshqaruvi sohasida strategik yondashuvlar, natijaga yo'naltirilgan rejalashtirish va innovatsion boshqaruv tamoyillarining joriy etilishi davlat siyosatini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Shu bilan birga, global iqtisodiy raqobat, ijtimoiy o'zgarishlar va texnologik taraqqiyot jarayonlari davlatlardan yanada moslashuvchan, tezkor va tahliliy boshqaruvni talab etmoqda. Mazkur maqolada davlat boshqaruvi va strategik rivojlanishning nazariy asoslari, ularning o'zaro uzviy bog'liqligi hamda amaliyotda qo'llanilish mexanizmlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Davlat boshqaruvi — bu jamiyat hayotining barcha sohalarida barqarorlikni ta'minlash, ijtimoiy ehtiyojlarni qondirish va davlat siyosatining maqsadlariga erishish jarayonidir. U siyosiy hokimiyatning tashkil etilishi, boshqaruv qarorlarining ishlab chiqilishi va ularning amalda bajarilishini nazorat qilishni o'z ichiga oladi. Nazariy jihatdan davlat boshqaruvi tizimi siyosatshunoslik, iqtisodiyot, huquqshunoslik va menejment fanlari bilan uzviy bog'liqdir. Ushbu tizimning samaradorligi asosan quyidagi tamoyillarga asoslanadi: qonun ustuvorligi, ochiqlik, javobgarlik, innovatsion yondashuv va inson manfaatlariga yo'naltirilganlik.

Davlat boshqaruvi nazariyalarida klassik, neoklassik va zamonaviy yondashuvlar mavjud. Klassik nazariya markazlashtirilgan boshqaruvni qo'llab-quvvatlash, zamonaviy konsepsiyalar — xususan, “yaxshi boshqaruv” (Good Governance) modeli, boshqaruvda ishtirokiy tamoyillar va raqamli transformatsiyani ilgari suradi. Bugungi kunda davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish uchun strategik rejalashtirish, natijadorlikka asoslangan byudjetlashtirish va innovatsion texnologiyalarni qo'llash muhim hisoblanadi. Shu orqali davlat organlari faoliyatining shaffofligi, fuqarolarga xizmat ko'rsatish sifati va ijtimoiy ishonch darajasi oshiriladi.

Strategik rivojlanish — bu davlat, tashkilot yoki jamiyatning uzoq muddatli maqsadlarini belgilash, ularni amalga oshirish mexanizmlarini ishlab chiqish va barqaror o'sishga yo'naltirilgan boshqaruv faoliyatidir. Ushbu jarayon iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy va madaniy sohalarida muvozanatli taraqqiyotni ta'minlashga xizmat qiladi. Strategik rivojlanishning nazariy asoslari menejment, iqtisodiyot va davlat boshqaruvi fanlari bilan uzviy bog'langan bo'lib, u **rejalashtirish, resurslarni optimal taqsimlash, natijadorlikni baholash** kabi tamoyillarga tayanadi. Strategik rivojlanish kontsepsiyasi asosan XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab boshqaruv nazariyasida shakllana boshlagan. Har bir davlat o'zining ijtimoiy-iqtisodiy imkoniyatlari, tabiiy resurslari, demografik holati va siyosiy barqarorligini hisobga olgan holda milliy strategiyasini ishlab chiqadi. Bunda davlatning asosiy maqsadi — **raqobatbardosh iqtisodiyot, yuqori texnologiyalar, samarali boshqaruv tizimi va**

inson kapitaliga asoslangan barqaror rivojlanishni ta'minlashdan iborat bo'ladi.

Zamonaviy ilmiy qarashlarga ko'ra, strategik rivojlanish quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

1. **Iqtisodiy rivojlanish strategiyasi** — makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, sarmoya muhitini yaxshilash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishni ko'zda tutadi.

2. **Ijtimoiy rivojlanish strategiyasi** — aholi farovonligini oshirish, bandlik darajasini ko'tarish, sifatli ta'lim va tibbiyot xizmatlarini rivojlantirish orqali inson kapitalini mustahkamlashga qaratiladi.

3. **Hududiy rivojlanish strategiyasi** — mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish, infratuzilmani modernizatsiya qilish va mahalliy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

4. **Raqamli rivojlanish strategiyasi** — davlat xizmatlarini raqamlashtirish, sun'iy intellekt va "Big Data" texnologiyalarini boshqaruv tizimiga integratsiya qilish orqali samaradorlikni oshiradi.

Strategik rivojlanish jarayonida **milliy manfaatlar, xalqaro tajriba va innovatsion yondashuvlar uyg'unligi** muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, strategik boshqaruv nafaqat hozirgi iqtisodiy ehtiyojlarga, balki kelajak avlodlar manfaatlariga ham xizmat qilishi zarur.

Davlat boshqaruvida strategik rivojlanish — bu mamlakatning uzoq muddatli istiqbolini belgilovchi, resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlovchi va ijtimoiy-iqtisodiy tizimni barqaror o'sishga yo'naltiruvchi boshqaruv modeli hisoblanadi. Ushbu yondashuv davlat faoliyatining samaradorligini oshirish, boshqaruv qarorlarini ilmiy asosda qabul qilish va milliy rivojlanish maqsadlariga erishish imkonini beradi. Amaliy jihatdan strategik rivojlanish davlatning **boshqaruv siyosatini tizimli rejalashtirish, nazorat qilish va baholash** jarayonlari bilan uzviy bog'liqdir. Strategik yondashuv davlat organlarining qisqa muddatli maqsadlardan uzoqlashib, uzoq muddatli istiqbolni belgilashga e'tibor qaratishini ta'minlaydi. Bu esa davlat boshqaruvi faoliyatida **barqarorlik, aniqlik va natijadorlik** tamoyillarining qaror topishiga olib keladi. Zamonaviy amaliyotda ko'plab mamlakatlar, xususan rivojlangan davlatlar, strategik boshqaruv tizimini **"davlat siyosati – strategik rejalashtirish – ijro – baholash"** zanjiri orqali amalga oshiradi. Bu model davlat siyosatining izchilligini ta'minlab, resurslar taqsimotida shaffoflik va javobgarlikni kuchaytiradi.

O'zbekiston Respublikasida ham strategik rivojlanish davlat boshqaruvining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi, raqamli transformatsiya konsepsiyasi, hamda milliy innovatsion tizimni rivojlantirish dasturlari bu borada muhim amaliy qadamlar bo'lib xizmat qilmoqda. Mazkur strategik hujjatlar davlat boshqaruvini modernizatsiya qilish, inson kapitaliga sarmoya kiritish

va iqtisodiyotning yuqori texnologik tarmoqlarini rivojlantirishni maqsad qiladi.

Bundan tashqari, strategik rivojlanishning amaliy ahamiyati **davlat organlari faoliyatini natijadorlik indikatorlari asosida baholash**, byudjet siyosatini strategik maqsadlarga yo'naltirish, shuningdek, boshqaruv jarayonlarida raqamli yechimlar va tahliliy platformalardan foydalanish orqali yanada kuchaymoqda.

Xulosa

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, davlat boshqaruvi va strategik rivojlanish o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ular jamiyatning barqaror taraqqiyoti va iqtisodiy o'sishini ta'minlovchi asosiy omillardandir. Strategik yondashuv davlat boshqaruvining samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish hamda boshqaruv jarayonlarini ilmiy asosda tashkil etishga xizmat qiladi. Davlat boshqaruvi tizimida strategik rivojlanishni joriy etish mamlakatning uzoq muddatli maqsadlarini aniq belgilash, ularni amalga oshirish uchun zarur mexanizmlarni yaratish va natijadorlikni baholash imkonini beradi. Shu jihatdan, strategik rivojlanish davlat siyosatini tizimlashtirish, boshqaruvda ochiqlik va javobgarlik tamoyillarini kuchaytirish bilan birga, ijtimoiy ishonchni mustahkamlaydi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, strategik boshqaruvning muvaffaqiyatli tatbiqi mamlakatning innovatsion salohiyatini oshiradi, raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonini tezlashtiradi hamda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. Shu boisdan, O'zbekiston uchun strategik rivojlanish konsepsiyasini chuqurlashtirish, uni zamonaviy boshqaruv uslublari bilan uyg'unlashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Natijada, davlat boshqaruvi tizimida strategik rivojlanishning samarali qo'llanilishi milliy manfaatlar, iqtisodiy barqarorlik va fuqarolar farovonligini ta'minlashga xizmat qiluvchi muhim omil sifatida qaraladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bryson, J. M. (2018). Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement. John Wiley & Sons.
2. Osborne, S. P. (Ed.). (2010). The New Public Governance: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance. Routledge.
3. Mintzberg, H., Ahlstrand, B., & Lampel, J. (2009). Strategy Safari: A Guided Tour Through the Wilds of Strategic Management. Pearson Education.
4. Drucker, P. F. (2007). Management Challenges for the 21st Century. Routledge.
5. United Nations Development Programme (UNDP). (2023). Governance for Sustainable Development: Integrating Governance in the Post-2030 Agenda. UNDP Publications.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Strategik islohotlar agentligi. (2023). O'zbekiston – 2030 strategiyasi. Toshkent.
7. OECD. (2022). Public Sector Innovation and Digital Transformation Strategies. OECD Publishing.
8. World Bank. (2021). Government Effectiveness Indicators and Policy Frameworks. Washington, DC: World Bank.